

אזרחות • כיתה ט'

מהי אזרחות?

נושא 1 מתוך 7 • נושא חובה

מטרות השיעור

1 להבין מהי מדינה ומה הם התנאים לקיומה

2 להכיר שלושה היבטים של אזרחות: מעמד משפטי, שייכות והשתתפות

3 להבין את יחסי הגומלין בין האזרח, החברה והמדינה

4 לדעת לשם מה לומדים אזרחות

מה אתם חושבים?

מה המדינה נותנת לכם ביום רגיל? ומה
אתם נותנים לה?

מהי מדינה? (1/2)

שלטון

מוסדות שקובעים
חוקים ואוכפים אותם

אוכלוסייה

אנשים שחיים בה באופן
קבע

טריטוריה

שטח עם גבולות

מהי מדינה? (2/2)

הכרה בין-לאומית

מחזקת את מעמד המדינה

ריבונות

עצמאות, בלי כפיפות לשלטון זר

שלושה היבטים של אחריות

השתתפות

מעורבות פעילה:
הצבעה, התנדבות
והבעת דעה

שייכות

הזדהות וקשר רגשי
למדינה, לסמליה
ולחברה

מעמד משפטי

אחריות לפי החוק:
זכויות (כמו הזכות
לבחור) וחובות (כמו
ציות לחוק)

אזרח או תושב קבע?

תושב קבע

- בוחר לרשות המקומית בלבד
- אינו בוחר לכנסת
- רוב הזכויות החברתיות

אזרח

- בוחר ונבחר לכנסת
- מקבל דרכון ישראלי
- זכויות וחובות מלאות

יחסי גומלין: אזרח – חברה – מדינה

האזרח

מקיים את החוק ושותף באחריות

המדינה

שומרת על ביטחון, זכויות ורווחה

השאלה הגדולה

על מה המדינה אחראית, ועל מה אנחנו?

החברה

מקום המפגש בין אנשים ודעות שונות

פעילות: הסכם הכיתה

1

בקבוצות: נסחו 5 «זכויות» ו־5 «חובות» של תלמיד בכיתה

2

השוו בין הקבוצות – על מה הסכמתם? על מה לא?

3

מה הקשר בין הסכם הכיתה לבין חוקי המדינה?

לשם מה לומדים אזרחות?

1 להכיר את ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית

2 לדעת את הזכויות והחובות שלנו

3 לחשוב באופן ביקורתי ולהקשיב לדעות אחרות

4 להיות אזרחים מעורבים ואחראים

מושגי מפתח (1/2)

אזרח

אדם בעל מעמד משפטי מלא במדינה, עם זכויות וחובות.

ריבונות

עצמאות השלטון: הסמכות העליונה לקבל החלטות בלי כפיפות לשלטון זר.

מדינה

ישות פוליטית בעלת טריטוריה, אוכלוסייה, שלטון וריבונות.

מושגי מפתח (2/2)

חובה

דבר שהאדם חייב לעשות או להימנע ממנו, כלפי המדינה והחברה.

זכות

דבר שמגיע לאדם ושהמדינה והאחרים חייבים לכבד.

אזרחות

הקשר בין האדם למדינה: מעמד משפטי, שייכות והשתתפות.

שאלה 1

ציינו שתי זכויות ושתי חובות של אזרח במדינת ישראל.

שאלה 2

«אזרח טוב הוא אזרח שמקיים את החוק – וזהו». האם אתם מסכימים? נמקו בעזרת אחד ההיבטים של אזרחות.

שאלה 3

**הסבירו מהו «יחסי גומלין» בין האזרח למדינה, ותנו
דוגמה אחת מחייכם.**

שאלה 4

«מדינה טובה צריכה רק לשמור על הביטחון; כל השאר הוא עניין של כל אחד לעצמו». הציגו עמדה מנומקת.

סרטונים לנושא

מהי מדינה - הכנה לבגרות באזרחות

בינו – האוניברסיטה של החיים
אורך: 2:14

סרקו לצפייה

מהו אזרח ומהי מדינה

גל בובר
אורך: 6:19

סרקו לצפייה

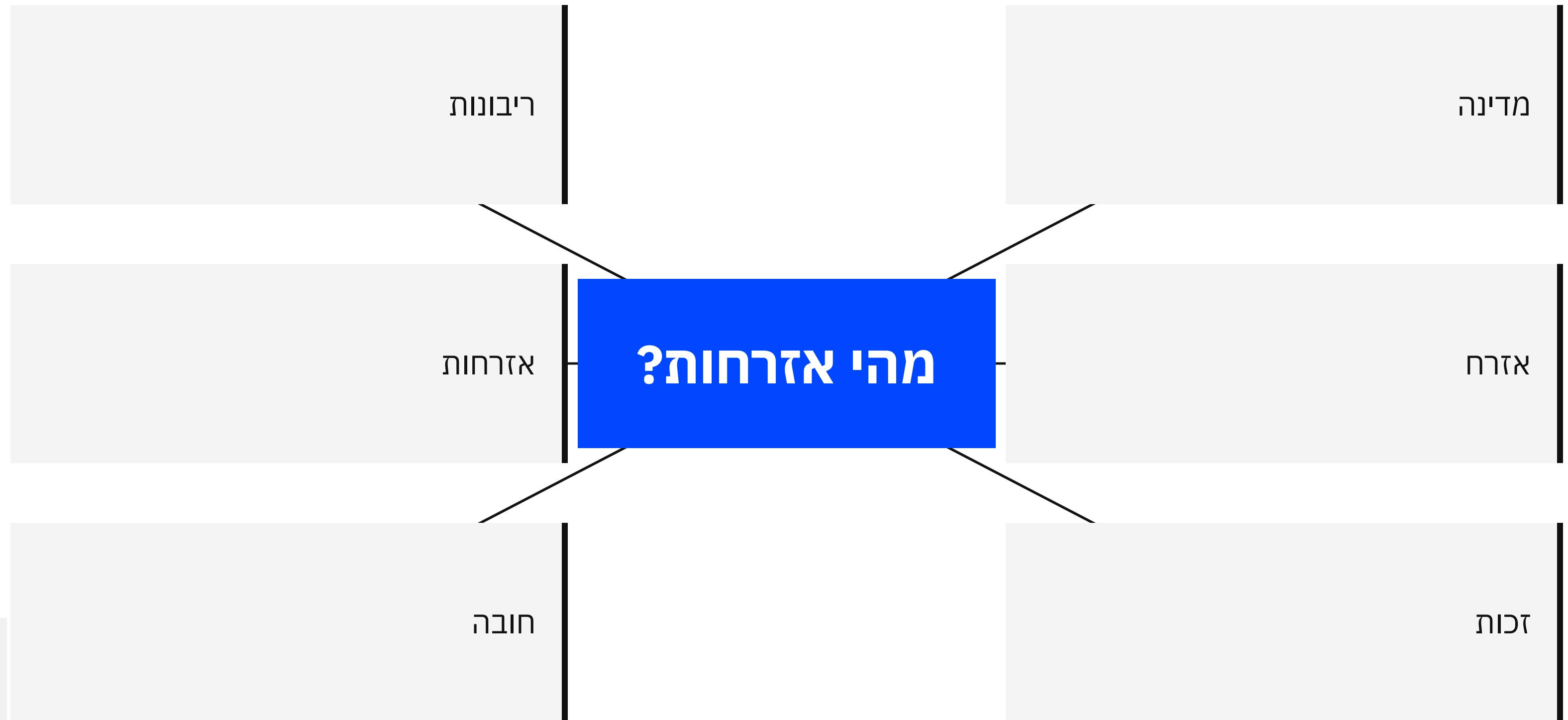
מה דעתכם?

מה לדעתכם חשוב יותר: זכויות האזרח או
חובותיו? האם אפשר להפריד ביניהם?

האם אפשר להיות אזרח טוב בלי להרגיש
שייכות למדינה?

מפת מושגים

מקרה לניתוח

יונתן בן 17. הוא מתלונן: «למה אני צריך ללמוד אזרחות? אני לא פוליטיקאי, ואני לא יכול אפילו להצביע». המחנך שלו עונה: «בעוד שנה תצביע, אבל כבר היום אתה אזרח – והאזרחות שלך מתחילה בכיתה, בשכונה וברשת».

א. מה כוונת המחנך במשפט «כבר היום אתה אזרח»?

ב. תנו שתי דוגמאות להשתתפות אזרחית שיונתן יכול לעשות כבר היום.

ג. הציגו נימוק אחד שבגללו כדאי ללמוד אזרחות.

תשובה לשאלה 1

ציינו שתי זכויות ושתי חובות של אזרח במדינת ישראל.

זכויות (שתיים מהבאות): לבחור ולהיבחר, חופש הביטוי, חינוך, שוויון, קבלת שירותי בריאות. חובות (שתיים מהבאות): ציות לחוק, תשלום מסים, חינוך חובה, שירות צבאי/לאומי לפי החוק, השתתפות במפקד או מסירת עדות כשנדרש.

תשובה לשאלה 2

«אזרח טוב הוא אזרח שמקיים את החוק – וזהו». האם אתם מסכימים? נמקו בעזרת אחד ההיבטים של אזרחות.

תשובה פתוחה. תשובה מלאה מציגה עמדה ומנמקת: למשל, ציות לחוק הוא חלק מהמעמד המשפטי, אבל אזרחות טובה כוללת גם השתתפות אזרחית (הצבעה, התנדבות) ותחושת שייכות ואכפתיות.

תשובה לשאלה 3

הסבירו מהו «יחסי גומלין» בין האזרח למדינה, ותנו דוגמה אחת מחייכם.

יחסי גומלין הם מחויבות הדדית: המדינה מספקת ביטחון, חינוך, בריאות ושומרת על זכויות, והאזרח מקיים את החוק, משלם מסים ותורם לחברה. דוגמה: המדינה מממנת את בית הספר, והתלמיד לומד ומקיים את כללי בית הספר.

תשובה לשאלה 4

«מדינה טובה צריכה רק לשמור על הביטחון; כל השאר הוא עניין של כל אחד לעצמו».
הציגו עמדה מנומקת.

תשובה פתוחה. תשובה מלאה מציגה עמדה ונימוק: למשל, למדינה תפקידים נוספים – חינוך, בריאות, רווחה ושמירה על זכויות – ולכן אחריותה רחבה יותר; או לחלופין, עמדה המצמצמת את תפקידי המדינה ומנמקת זאת בחירות הפרט.

המקרה לניתוח – תשובות

- א. יונתן כבר בעל מעמד משפטי של אזרח, עם זכויות וחובות, גם לפני גיל הבחירה.
- ב. התנדבות, מועצת תלמידים, מכתב לעירייה, השתתפות בדיון ציבורי, שיח מכבד ברשת.
- ג. להכיר זכויות וחובות, להבין איך פועלת המדינה, לפתח חשיבה ביקורתית ולהיות אזרח מעורב.